

Závěr

Evropský trh elektronických platebních služeb byl před rozsáhlým evropským legislativním zásahem z konce roku 2007 roztržštěný a nevýkonný. Stěžejním cílem nové evropské právní úpravy obsažené především ve směrnici 2007/64/ES o platebních službách na vnitřním trhu se proto stalo vytvoření jednotného vnitřního trhu, kterému úspory z rozsahu a posílená konkurence pomohou k lepší výkonnosti a ke snížení celkové ceny platebního systému pro společnost.²³⁹

Provedla jsem zde analýzu evropského právního rámce pro elektronické platby, abych posoudila, zda evropské právo elektronických plateb ve své nové podobě bude schopno tohoto ambiciózního cíle dosáhnout. Svá zkoumání jsem rozdělila do dvou částí. V první z nich jsem posuzovala právní postavení poskytovatelů elektronických platebních služeb jako základních aktérů na vnitřním trhu platebních služeb a hledala jsem odpověď na otázku, zda evropské právo otevírá vnitřní trh platebních služeb pro všechny základní kategorie poskytovatelů elektronických platebních služeb. V druhé části jsem se pak zaměřila na vlastní podmínky poskytování a užívání elektronických platebních služeb a zjišťovala jsem, zda evropské právo pomáhá odstranit právní či faktické překážky, které dosud brání účinnému poskytování a užívání elektronických platebních služeb na vnitřním trhu.

Z analýzy právního postavení poskytovatelů elektronických platebních služeb vyplývá, že evropské právo *de iure* otevírá vnitřní trh elektronických platebních služeb pro všechny základní kategorie poskytovatelů elektronických platebních služeb. Směrnice 2007/64/ES o platebních službách na vnitřním trhu totiž mezi členskými státy EU zavádí vzájemné uznávání povolení a obezřetnostního dohledu pro platební instituce. Ty představují nově vytvořenou kategorii poskytovatelů platebních služeb zahrnující osoby, pro něž vnitřní trh dosud neexistoval. Banky, instituce elektronických peněz i platební instituce, které dodržují svůj evropský právní status, budou tedy nyní moci vstupovat na trh elektronických platebních služeb a dále na něm podnikat kdekoli v Evropské unii, respektive v Evropském hospodářském prostoru.

Evropské právní statusy institucí elektronických peněz a platebních institucí v sobě ale zároveň nesou hrozbu, že vnitřní trh zůstane pro odvětví elektronických plateb *de facto* nadále roztržštěný a bez posílené konkurence. Tato hrozba vyplývá z příliš tvrdých požadavků na instituce elektronických peněz a na platební instituce pro jejich vstup na vnitřní trh a jejich

²³⁹ European Commission, *Annex to the proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Payment Services in the Internal Market - Impact assessment*, SEC(2005) 1535, 1.12.2005, s. 7.

další setrvání na něm. Tato hrozba je zároveň spojena s možností, kterou členskými státy ponechává právní status institucí elektronických peněz, a po jeho vzoru i právní status platebních institucí, aby určití poskytovatelé platebních služeb nemuseli plně respektovat evropský právní status příslušné kategorie poskytovatelů v případě, že budou poskytovat své služby pouze v domovském členském státě. U evropského právního statusu institucí elektronických peněz se k této možnosti ještě přidružuje fakt, že směrnice je založena pouze na minimální harmonizaci, a členské státy tedy mohou evropský právní status institucí elektronických peněz zpřísnit. Faktická fragmentace vnitřního trhu může na základě takových právních úprav nastat podle dvou následujících scénářů. V prvním případě zájemci o poskytování platebních služeb hodnotí podmínky evropského právního statusu jako příliš náročné a výjimečný režim poskytovatelů platebních služeb zavedený ve vnitrostátním právu zároveň posuzují jako lákavý, ač jim neumožňuje volný pohyb služeb a sekundární svobodu podnikání. Pak tedy vstupují pouze na vnitrostátní trhy, kde konkurují bankovním poskytovatelům platebních služeb. V druhém případě zájemci o poskytování platebních služeb také považují podmínky evropského právního statusu za příliš náročné, ovšem výjimečný režim pro poskytování platebních služeb na vnitrostátním trhu buď vůbec není zaveden, nebo nevyvažuje nevýhody spojené s omezením podnikání na pouhý vnitrostátní trh. V takové situaci část zájemců ztrácí zájem o podnikání v oblasti platebních služeb a část se pokouší získat bankovní povolení, které jim umožňuje poskytovat širší spektrum platebních služeb na celém vnitřním trhu. Pak tedy není dosaženo ani posílení konkurence na vnitrostátních trzích.

K faktické fragmentaci vnitřního trhu již došlo u institucí elektronických peněz. Ty z členských států, které umožnily rozsáhlé výjimky pro podnikání institucí elektronických peněz, alespoň podpořily konkurenci na svých vnitrostátních trzích. Celoevropský vnitřní trh institucí elektronických peněz zato zeje prázdnotou. Evropská komise proto již po určitou dobu uvažuje o změně evropského právního statusu institucí elektronických peněz.

Nově zavedený právní status platebních institucí byl během svého projednávání v Radě Evropské unie a Evropském parlamentu natolik zpřísněn, že vyvstává otázka, zda jej nestihne podobný osud jako status institucí elektronických peněz.²⁴⁰ Jasným přínosem však bude evropský status platebních institucí pro konkurenci na těch vnitrostátních trzích, kde platební služby s výjimkou vydávání elektronických peněz dosud spadají pod bankovní

²⁴⁰ Tyto obavy byly vysloveny 23. dubna 2007 některými poslanci Evropského parlamentu při rozpravě k návrhu směrnice o platebních službách na vnitřním trhu. K tomu viz například vysloupění poslankyně Sharon Bowles, jehož text je dostupný z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20070423+ITEM-016+DOC+XML+V0//CS>>.

monopol. Tato liberalizace poskytování elektronických platebních služeb je vlastně vedlejším účinkem směrnice o platebních službách na vnitřním trhu. Směrnice 2007/64/ES totiž sledovala trochu jiný cíl. Otevření vnitrostátních trhů platebních služeb nynějším i novým kategoriím poskytovatelů platebních služeb ze všech států Evropské unie mělo podpořit rozvoj vnitřního trhu a konkurenci na něm.²⁴¹

Rozbor vlastních podmínek poskytování a užívání elektronických platebních služeb ukázal, že faktická integrace platebních systémů v Evropské unii již byla nastartovaná díky popudu, který v odvětví elektronických plateb vyvolalo nařízení (ES) č. 2560/2001 o přeshraničních platbách v eurech, zatímco podrobná evropská právní úprava směrnice 2007/64/ES založená na principu úplné harmonizace od počátku listopadu 2009 odstraní většinu překážek pro poskytování a užívání elektronických platebních služeb na vnitřním trhu, které dnes vyplývají z rozdílů mezi vnitrostátními právními úpravami. Obsah informačních povinností poskytovatelů platebních služeb bude v rámci celého vnitřního trhu napříště jednotný. Uživatelům elektronických platebních služeb to pomůže v lepší orientaci na trhu a poskytovatelé elektronických platebních služeb již nebudou muset rozlišovat podle místa nabízení či poskytování svých služeb, jaké informace mají uživatelům předat. Na většinu otázek vyvstávajících v rámci smluvních vztahů týkajících se samotných elektronických platebních transakcí budou také existovat stejné odpovědi bez ohledu na to, které vnitrostátní právo členského státu se na vztah mezi poskytovatelem a uživatelem elektronických platebních služeb použije.

Cenou za přijetí nové evropské právní úpravy založené na principu plné harmonizace, tak velice ojedinělém v oblasti evropských právních úprav dotýkajících se práv a povinností spotřebitelů, však také bylo odsouhlasení jistých průlomů do tohoto principu. Některá ustanovení směrnice 2007/64/ES o platebních službách na vnitřním trhu tedy členským státům umožňují ponechat si nebo zavést odchylnou právní úpravu. Některé odchylky se mohou týkat jen vnitrostátních platebních transakcí, jiné mohou členské státy zavést bez omezení pro všechny platební transakce. Všechny tyto rozdíly ale mohou poskytovatele platebních služeb odrazovat od přeshraničního poskytování elektronických platebních služeb. Pokud poskytovatel platebních služeb bude přes tyto překážky poskytovat elektronické platební služby v jiných členských státech než ve svém domovském státě, rozdíly mezi právní ochranou spotřebitelů budou nahrávat právní nejistotě poskytovatelů i uživatelů platebních služeb, kdykoli bude jako právo rozhodné pro smluvní vztah zvoleno jiné právo než právo

²⁴¹ European Commission, *Annex to the proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Payment Services in the Internal Market - Impact assesement*, SEC(2005) 1535, 1.12.2005, s. 26.

země obvyklého pobytu uživatele-spotřebitele. V takových případech se totiž může stát, že na smluvní vztah bude třeba v souladu s požadavky mezinárodního práva soukromého uplatnit pravidla mající svůj původ v různých právních řádech. Skloubení pravidel pocházejících z různých právních řádů v rámci jediného smluvního vztahu je často oříškem i pro specializované právníky. Pro poskytovatele a uživatele platebních služeb, kteří chtějí mít jasno ve svých právech a povinnostech, tedy vůbec nemůže přinést onu kýženou právní jistotu.

Směrnice ale zavádí systém, který by měl alespoň zabránit nepřehlednosti plynoucí z rozdílných vnitrostátních úprav. Ustanovení čl. 86 odst. 2 směrnice totiž ukládá členským státům, které využijí možností daných směrnici ke stanovení odchylek, aby o těchto odchýlných právních úpravách a jejich následných změnách informovaly Evropskou komisi. Evropská komise má tyto informace zveřejnit prostřednictvím internetových stránek nebo jiným snadno dostupným způsobem.

Lze tedy uzavřít, že evropské právo se na cestě za vytvořením vnitřního trhu elektronických platebních služeb obecně vydalo správným směrem. K dosažení faktického otevření vnitřního trhu elektronických platebních služeb však ještě bude třeba přepracovat evropský právní status institucí elektronických peněz. Pokud se potvrdí obavy z toho, že evropský právní status platebních institucí bude právě tak kontraproduktivní jako stávající status institucí elektronických peněz, lze jen doufat, že jej evropský normotvůrce při nejbližší příležitosti také změní. Takovou příležitost přinese již projednávání zprávy o provádění a dopadech směrnice 2007/64/ES, kterou musí Evropská komise připravit do 1. listopadu 2012.

Seznam použité literatury

Úřední komentáře, konzultační, přípravné legislativní a informační materiály,
studie o uplatňování legislativy

Materiály evropských institucí

- CRID, University of Namur, IT Law Unit, Centre for Commercial Law Studies, Queen Mary University of London et al. *Study on the implementation of Recommendation 97/489/EC concerning transactions carried out by electronic payment instruments and in particular the relationship between issuer and holder: Final Report*. 17.4.2001. 89 s. Study for the European Commission. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/study-recomm-97-489/study-part1-recomm-97-489_en.pdf>.
- European Commission. *Annex 11 – Refund: Summary of comments received on COM (2003) 718 final concerning a New Legal Framework for Payments in the Internal Market* [online]. 24.3.2004 [cit. 2008-02-29]. Tabulka. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/framework/2004-contributions/annex-11_table.pdf>.
- European Commission. *Annex to the Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the application of Regulation (EC) No 2560/2001 on cross-border payments in euro*. 11.2.2008. SEC(2008) 141. 20 s. Commission staff working document. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/reg-2001-2560/sec_2008_141_en.pdf>.
- European Commission. *Commission staff working document addressed to the European Parliament and to the Council on the impact of Regulation (EC) No 2560/2001 on bank charges for national payments*. 18.12.2006. SEC(2006)1783. 15 s. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/reg-2001-2560/report-2007_01_11_en.pdf>.
- European Commission. *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament concerning a New Legal Framework for Payments in the Internal Market*. 2.12.2003. COM(2003)718 final. 70 s. Dostupný z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0718:FIN:EN:PDF>>.
- European Commission. *E-commerce and financial services: Communication from the Commission to the Council and the European Parliament*. 7.2.2001. COM(2001)66 final. 24 s. Dostupný z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0066:FIN:EN:PDF>>.
- European Commission. *Guide to the Case Law of the European Court of Justice on Articles 43 et seq. EC Treaty: Freedom of Establishment*. 1.1.2001. 112 s. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/services/docs/infringements/art43_en.pdf>.

- European Commission. *Guide to the Case Law of the European Court of Justice on Articles 49 et seq. EC Treaty: Freedom to Provide Services*. 1.1.2001. 196 s. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/services/docs/infringements/art49_en.pdf>.
- European Commission. *Impact Assessment: Annex to the proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Payment Services in the Internal Market*. 1.12.2005. SEC(2005) 1535. 123 s. Commission staff working document. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/governance/impact/docs/ia_2005/sec_2005_1535_en.pdf>.
- European Commission. *Note on the practical aspects of the implementation of Article 3 of Regulation 2560/2001 and the notion of "corresponding payments" for credit transfers*. 10.03.2004. MARKT/F-4/CP/lds 3731. 5 s. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/reg-2001-2560/reg-2001-2560-article3-par2_en.pdf>.
- European Commission. *Note on the practical implementation of Article 3 of Regulation 2560/2001 on cross-border payments in euro*. MARKT/2902/2002. 18 s. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/reg-2001-2560/reg-2001-2560-article3_en.pdf>.
- European Commission. *Note on the practical implementation of Article 9 of Regulation (EC) No 2560/2001 on cross-border payments in euro*. MARKT/4000/2003. 4 s. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/reg-2001-2560/reg-2001-2560-article9_en.pdf>.
- European Commission. *Payment card chargeback when paying over Internet: First Subgroup meeting of the PSTDG and PSULG held on 4 July 2000*. 12.7.2000. MARKT/173/2000. 16 s. Working document. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/docs/chargeback_en.pdf>.
- European Commission. *Payment Services Directive: Frequently Asked Questions* [online]. 24.4.2007 [cit. 2008-02-29]. MEMO/07/152. Dostupný z WWW: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/07/152&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=fr>>.
- European Commission. *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the application of Regulation (EC) No 2560/2001 on cross-border payments in euro*. 11.2.2008. COM(2008) 64 final. 20 s. Commission staff working document. Dostupný z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0064:FIN:EN:PDF>>.
- European Commission, DG Internal Market. *Guidance Note from the Commission services: Application of the E-Money Directive to Mobile Operators*. 2005. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/guidance_en.pdf>.
- European Commission, DG Internal Market. *Questionnaire on the right to provide payment service to the public*. 6.12.2002. MARKT/4011/2002.

The Evaluation Partnership Limited. *Evaluation of the E-Money Directive (2000/46/EC): Final Report*. Study for the European Commission. 17.2.2006. 168 s. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/e-money/evaluation_en.pdf>. S. 4.

Parlement européen. *Rapport sur la proposition de directive du Parlement européen et du Conseil concernant les services de paiement dans le marché intérieur et modifiant les directives 97/1/CE, 2000/12/CE et 2002/65/CE (COM(2005)0603 – C6-0411/2005 – 2005/0245(COD))*. 20.9.2006. A6-0298/2006 final. 179 s. Dostupný z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6-2006-0298+0+DOC+PDF+V0//FR>>.

Retail Banking Research, London, England. *Study on the Verification of a Common and Coherent Application of Directive 97/5/EC on Cross-Border Credit Transfers in the 15 Member States: transfer Exercise*. 17.9.2001 63 s. Report for the Commission of the European Communities (DG Markt). Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/studies/prices-2001/credit-transfer_en.pdf>.

Materiály Evropské centrální banky

Evropská centrální banka. *Jednotná oblast pro platby v eurech (SEPA): integrovaný trh služeb platebního styku pro klientské platby*. Frankfurt am Main. 2006. 30 s. ISBN (online) 978-92-899-0100-0. Dostupný z WWW: <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/sepa_brochure_2006cs.pdf>.

European Central Bank. *The Eurosystem's view of a "SEPA for cards"*. Frankfurt am Main. November 2006. 14 s. ISBN 92-899-0039-3 (online). Dostupný z WWW: <<http://www.ecb.int/pub/pdf/other/eurosystemviewsepacards200611en.pdf>>.

European Central Bank. *Payment and securities settlement systems in the European Union. Blue Book. Volume 1: Euro Area Countries*. 4th edition. August 2007. 462 s. ISBN 978-92-899-0199-4 (online). Dostupný z WWW: <<http://www.ecb.int/pub/pdf/other/ecbbluebookea200708en.pdf>>.

European Central Bank. *Towards a single euro payments area : objectives and deadlines – 4th progress report*. Frankfurt am Main. February 2006. 25 s. ISSN 1725-3071 (online). Dostupný z WWW: <<http://www.ecb.int/pub/pdf/other/singleeuropaymentsarea200602en.pdf>>.

Ostatní úřední materiály

HM Treasury. *Implementation of the Payment Services Directive: a consultation document*. Prosinec 2007. 100 s. Dostupný z WWW: <http://www.hm-treasury.gov.uk/media/3/7/consult_paymentservice181207.pdf>. ISBN 978-1-84532-378-3.

Ministerstvo financí České republiky, Česká národní banka. *Směrnice o platebních službách na vnitřním trhu: Konzultační materiál*. [13.11.2007]. 54 s. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/predpisy_CNB/platebni_styk/download/plat_sluzby_konzul_material.pdf>.

- Le contrat-cadre. Tome 1. Exploration comparative : France, Allemagne, Italie, Angleterre, Etats-unis.* Sous la direction de A. Sayag. Litec, 1995. 370 s. Collection Creda. ISBN 978-2711124909.
- Intégration des marchés financiers.* 3e édition entièrement refondue et mise à jour. Sous la direction de Dominique SERVAIS. Bruxelles : Éditions de l'Université de Bruxelles, 2007. 625 s. Collection Politiques économiques et sociales, Commentaire J. Mégret. ISBN 2-8004-1390-7.
- Lamy Droit du financement : Titres et marchés, Ingénierie financière, Paiement, Crédit, Garanties du crédit.* Sous la direction de Jean DEVÈZE. Lamy, 2004. 2216 s. ISBN 978-2721210180.
- Vocabulaire juridique.* Publié sous la direction de Gérard CORNU. 1ère édition « Quadrige ». Paris : Quadrige/PUF, mai 2000. 925 s. ISBN 2 13 050601 1.
- AGLIETTA, Michel, ORLÉAN, André. *La monnaie : Entre violence et confiance.* Paris : Odile Jacob, 2002. 379 s. ISBN 2-7381-0929-2.
- BERNET-ROLLANDE, Luc. *Principes de technique bancaire.* 24e édition. Dunod, 2006. Fonctions de l'entreprise. ISBN 2100500430.
- BÖHLE, Knud. The Potential of Server-based Internet Payment Systems, An attempt to assess the future of Internet payments », *Background Paper No. 3* [online]. July 2001 [cit. 2008-02-29]. Dostupný z archivu ePayment Systems Observatory z WWW: <<http://www.e-pso.info/>>.
- BONNEAU, Thierry. *Droit bancaire.* 4e édition. Paris : Montchrestien, 2001. 602 s. Domat droit privé. ISBN 2-7076-1228-6.
- BOUNIE, David, VANINETTI, Livio. *E-payments : Which Systems in Europe for the Coming Years ?.* STAR Issue Report n° 13 [online]. June 2001 [cit. 2008-02-29]. 59 s. Dostupný po registraci z WWW: <http://www.databank.it/star/list_issue/g.html>.
- Bundesverband deutscher Banken. *SEPA 2008: Uniform Payment Instruments in Europe.* Berlin. July 2007. 42 s. Dostupný z WWW: <http://www.europeanpaymentscouncil.eu/documents/070702_SEPA_en.pdf>.
- Capgemini, ABN-AMRO. *World Payments Report 2007.* 2007c. 64 s. Dostupný po registraci z WWW: <http://www.capgemini.com/resources/thought_leadership/world_payments_report_2007/>.
- CRAIG, Paul, DE BÚRCA, Gráinne. *EU Law: Text, Cases, and Materials.* 3rd edition. New York : Oxford University Press, 2003. 1241 s. ISBN 0-19-924943-1.
- DE JONG, Iddo. *Prepaid cards. ePSO discussion paper* [online]. July 2007 [cit. 2008-02-29]. 6 s. Dostupný z WWW: <http://epso.intrasoft.lu/papers/De_%20JONG_Prepaid_Cards.pdf>.

- DIDIER, Paul. *Droit Commercial. Tome 3 : La monnaie, Les valeurs mobilières, Les effets de commerce*. Paris : Presses Universitaires de France, 1999. 383 s. Thémis Droit privé. ISBN 2 13 050247 4.
- DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přepracované a rozšířené vydání. Praha : Linde, 2005. Vysokoškolská učebnice. 681 s. ISBN 80-7201-515-X.
- European Central Bank. *Issues Paper for the ECB Conference on 10 November 2004: E-Payments without Frontiers*. 26.10.2004. 54 s. Dostupný z WWW: <<http://www.ecb.int/pub/pdf/other/epaymentsconference-issues2004en.pdf>>.
- European Central Bank, Bank of England. *Payments and monetary and financial stability*. Frankfurt am Main. January 2008. 73 s. ISBN 978-92-899-0226-7 (online). Dostupný z WWW: <<http://www.ecb.int/pub/pdf/other/paymentsmonetaryfinancialstability200801en.pdf>>.
- European Payments Council. *Making SEPA a Reality: Implementing the Single euro Payments Area*. EPC066-06 Version 1.4 [online]. 16 April 2007 [cit. 2008-02-29]. 75 s. Dostupný z WWW: <http://www.europeanpaymentscouncil.eu/documents/EPC066_06%20SEPA%20Overview%20v1.4.pdf>.
- HENDRYCHOVÁ, Kateřina. *Ordre de paiement sur Internet*. 2001. 81 s. Université Robert Schuman Strasbourg III. Vedoucí dizertační práce prof. Théo Hassler a prof. Michel Storck. Dostupný z WWW: <<http://www-cde.u-strasbg.fr/da/da/AnnexesMemoires/Promo2001/Hendrychova.pdf>>.
- HOLTHAUSEN, Cornelia, MONNET, Cyril. *Money and payments: a modern perspective. Working Paper No 245*. Frankfurt am Main : European Central Bank, 2003. 55 s. Working Paper Series. ISSN 1725-2806 (online). Dostupný z WWW: <<http://www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp245.pdf>>.
- JYRKÖNEN, Hanna, PAUNONEN, Heli. *Card, Internet and Mobile Payments in Finland. Bank of Finland Discussion Papers 8/2003*. Helsinki : Bank of Finland, Financial Markets Department, 12.3.2003. 48 s. ISBN 952-462-044-8 (online). Dostupný z WWW: <<http://www.bof.fi/NR/rdonlyres/B75C38D6-CDAF-4539-8281-328FEC895B10/0/0308.pdf>>.
- KRUEGER, Malte. *The Future of M-Payments: Business Options and Policy Issues. Background Paper No. 2* [online]. March 2001 [cit. 2008-02-29]. Dostupný z archivu ePayment Systems Observatory z WWW: <<http://www.e-pso.info/>>.
- KRUEGER, Malte. *Innovation and Regulation: The Case of E-Money Regulation in the EU. Background Paper No. 5* [online]. 23 August 2001 [cit. 2008-02-29]. Dostupný z archivu ePayment Systems Observatory z WWW: <<http://www.e-pso.info/>>.
- LAHDENPERÄ, Harri. *Payment and financial innovation, reserve demand and implementation of monetary policy. Bank of Finland discussion paper 26/2001*. Helsinki : Bank of Finland, Research Department, 12.12.2001. 61 s. ISBN 951-686-758-8 (Web publication). Dostupný z WWW: <<http://www.bof.fi/NR/rdonlyres/F68F8BEA-A206-457F-8471-F774F455923C/0/0126.pdf>>.

- LEINONEN, Harry. *Re-engineering payment systems for the e-world. Bank of Finland discussion paper 17/2000*. Helsinki : Bank of Finland, Financial Markets Department, 2000. 44 s. ISBN 951-686-684-0 (Web publication). Dostupný z WWW: <<http://www.bof.fi/NR/rdonlyres/2E815796-8F78-475F-A69F-ABF5AFB9DB79/0/0017.pdf>>.
- MISHKIN, Frederic. *Monnaie, banque et marchés financiers*. 8e édition. Adaptation par Christian BORDES, Pierre-Cyrille HAUTCŒUR et Dominique LACOUÉ-LABARTHE. Paris : Nouveaux Horizons, 2007. 894 s. ISBN 978-2-915236-60-6.
- PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. Praha : Linde Praha a.s., 1997. 5 sv. ISBN 80-7201-095-6.
- PICHLER, Rufus. *Trust and Reliance – Enforcement and Compliance : Enhancing Consumer Confidence in the Electronic Marketplace*. May 2000. Stanford University. Dostupný z WWW: <http://www.law.stanford.edu/publications/dissertations_theses/diss/PichlerRufus2000.pdf>.
- REVENDA, Zbyněk, et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 3. vyd. Praha : Management Press, 2002. 634 s. ISBN 80-7261-031-7.
- SCHMIEDEL, Heiko. *The Economic Impact of the Single Euro Payments Area. ECB Occasional Paper No 71*. Frankfurt am Main : ECB, August 2007. 29 s. Occasional Paper Series. ISSN 1725-6534 (online). Dostupný z WWW: <<http://www.ecb.int/pub/pdf/scpops/ecbocp71.pdf>>.
- SORAMÄKI, Kimmo, HANSSENS, Benjamin. *E-payments: what are they and what makes them different? ePSO Discussion Starter No. 1* [online]. May 2003 [cit. 2008-02-29]. 5 s. Dostupný z WWW: <<http://www.e-pso.info/>>.
- SOUSI-ROUBI, Blanche. *Droit bancaire européen*. 1ère édition. Paris : Dalloz, 1995. 587 s. Précis Dalloz Droit privé. ISBN 9782247019236.
- TERRÉ, François, SIMLER, Philippe, LEQUETTE, Yves. *Droit civil : Les obligations*. 7. édition. Paris : Dalloz, 1999. Précis. ISBN 2-247-03317-2.
- THUNIS, Xavier. *Responsabilité du banquier et automatisation des paiements*. Presse Universitaire de Namur, 1996. 368 s. ISBN 978-2-87037-223-4.
- TICHÝ, Luboš, et al. *Evropské právo*. 3. vyd. Praha : C.H. Beck, 2006. 879 s. ISBN 80-7179-430-9.
- TOMÁŠEK, Michal. *Evropský systém ochrany bankovního klienta*. Praha : Karolinum, 2001. 156 s. ISBN 80-246-0263-6.
- VERECKEN, Marc. Payment System Rules in the European Union: A critical analysis of the EU Payment System Recommendations, the Cross-border credit transfer Directive, the Settlement Finality Directive and the E-money Directives. In VAN EMPEL, M., SMITS, R. *Banking and EC Law Commentary*. Deventer : Kluwer Law International, [1992]. Amsterdam Financial Series. Chapter 16.
- WÉRY, Étienne. *Paiements et monnaie électroniques : Droits européen, français et belge*. Bruxelles : Larcier, 2007. 243 s. Droit des technologies. ISBN 978-2-8044-2463-3.

- Basel II a evropská směrnice CRD. *Bankovníctví*. 2005, č. 10, s. 18 – 19.
- Interview with Harry Leinonen, Adviser to the Board, Bank of Finland, conducted by David BOUNIE and Marc BOURREAU. *Communications & Strategies*. No. 66, 2nd quarter 2007, s. 91 – 98. Dostupný z WWW: <http://www.idate.fr/fic/revue_telech/685/CS66_Interview_LEINONEN.pdf>.
- Kapitola VI – Bankovní kapitál [online]. 6.11.2007 [cit. 2008-02-29]. Dostupný z WWW: <http://ies.fsv.cuni.cz/storage/sylab/72_kapitola_vi_t_v4.doc>.
- Základní kapitál obchodní společnosti, *Právní poradce – obchodní právo* [online]. 1.5.2004 [cit. 2008-02-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.sagit.cz/>>.
- ANGEL, Benjamin. Vers un espace de paiement unique au sein de la zone euro ?. *Revue du Marché commun et de l'Union européenne*. Septembre 2002, n. 461, s. 505- – 507.
- AZZOUNI, Ahmad. Internet Banking and the Law: A Critical Examination of the Legal Controls Over Internet Banking in the UK and Thier Abilitw to Frame, Regulate and Secure Banking on the Net. *Journal of International Banking Law and Regulation*. 2003, issue 9, s. 351 – 362.
- BEAU, Denis, CHABASSOL, Gabrielle, COLLES, Bertrand. La marche vers l'Europe des moyens de paiement scripturaux : le projet SEPA. *Bulletin de la Banque de France*. Mars 2006, n° 147, s. 25 – 38. Dostupný z WWW: <http://www.banque-france.fr/fr/publications/telechar/bulletin/etu147_1.pdf>.
- BORIES, Pascal. Internet payant : nécessités et réalités. *JDNet*. Vendredi 29 juin 2001. Dostupný z WWW: <http://www.journaldunet.com/solutions/0106/010629intro_dossier_payant.shtml>.
- BUYLE, Jean-Pierre. Le paiement sur internet. *Journal des tribunaux*. 17 février 2001, n° 6000, s. 129 – 132. Dostupný z WWW: <<http://www.droit-technologie.org/upload/dossier/doc/39-1.pdf>>.
- CABÁK, Martin, KRCH, David. Banky v ohrožení?. *Bankovníctví*. 2005, č. 10, s. 36 – 38.
- CROCHET-DAMAIS, Antoine. Nouveau système de paiement européen : les banques se préparent. *Le Journal du Net* [online]. 25/09/2007 [cit. 2008-02-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.journaldunet.com/solutions/dsi/analyses/07/0925-impact-informatique-sepa.shtml>>.
- DUSOLLIER, Séverine, ROLIN-JACQUEMYNS, Laetitia. Le défi du droit face au commerce électronique : les initiatives de l'Union Européenne. *Systèmes d'information et de management*. 2000, vol. 5, n° 1.
- ÉCONOMIDES-APOSTOLIDIS, Réa-Constantina. La nature juridique des relations issues de l'utilisation d'une carte de crédit dans le droit des États membres dela C.E.E.. *Revue internationale de droit comparé*. 1994, vol. 46, n° 4, s. 1023 – 1068.

- ESPAGNON, Michel. L'ordre de paiement émis sur internet. *Revue de droit bancaire et de la bourse*. 1999, n° 71, s. 7.
- ESPAGNON, Michel. Le paiement d'une somme d'argent sur Internet : évolution ou révolution du droit des moyens de paiement ?, *Juris-Classeur périodique*. Édition générale. 1999, I, 131, s. 787.
- ESPAGNON, Michel. Le paiement électronique en réseau « ouvert » – Internet : problématique juridique, *Droit de l'informatique & des télécoms*. 1997, n° 4, s. 6.
- GKOUTZINIS, Apostolos. Free Movement of Services in the EC Treaty and the Law of Contractual Obligations Relating to Banking and Financial Services. *Common Market Law Review*. 2004, no. 41, s. 119 – 175.
- GOLDFINGER, Charles. Économie incorporelle et monnaie électronique. In OCDE. *L'Avenir de l'argent*. Paris : Les éditions de l'OCDE, c2002. 199 s. ISBN 92-64-29672-7. Dostupný z WWW: <<http://caliban.sourceocde.org/vl=2078487/cl=18/nw=1/rpsv/cgi-bin/fulltextew.pl?prpsv=/ij/oecdthemes/99980282/v2002n5/s1/p11.idx>>. S. 97 – 138.
- GRUA, François. Sur les ordres de paiement en général. *Recueil Dalloz*. 1996, 20e cahier, Chronique, s. 172.
- HOLEK, Ondřej. Basel II – jistota v peřejích globálních financí? *Bankovníctví*. 2007, č. 12, s. 16 – 17.
- HOVE, Leo van. Cost-based pricing of payment instruments: the state of the debate. *De Economist*. 2004, 152, no. 1, s. 79 – 100.
- HUET, Jérôme. Aspects juridiques du télépaiement. *Juris-Classeur périodique*. Édition générale. 1991, I, 3524, s. 287.
- HUET, Jérôme. Le droit applicable dans les réseaux numériques. *Journal du droit international*. 2002, s. 737 – 751.
- HUFFEL, Michel van. Le droit bancaire et le droit international privé à la croisée des chemins. *La Gazette du palais*. Recueil mai-juin 2004, no. 3, s. 1803 – 1812.
- JEDLIČKA, Jan. Právní rámec pro SEPA před schválením. *Bankovníctví* [online]. 15.6.2007 (aktualizováno 19.6.2007) [cit. 2008-02-29]. Dostupný z WWW: <http://bankovnictvi.ihned.cz/2-21386440-900000_d-97>.
- JYRKÖNEN, Hanna, PAUNONEN, Heli. Electronification of payments in Europe. *ECB Monthly Bulletin*. May 2003, S. 61-72. Dostupný z WWW: <<http://www.ecb.int/pub/pdf/mobu/mb200305en.pdf>>.
- KOVÁČ, Kateřina. SEPA: Dlouhodobé zisky převažují. *Bankovníctví* [online]. 24.8.2007 [cit. 2008-02-29]. Dostupný z WWW: <http://bankovnictvi.ihned.cz/2-21861330-900000_d-03>.

- KRUEGER, Malte. The Directive on Electronic Money Institutions – A View From the European Central Bank. *EPSO Newsletter* [online]. May 2001, no. 7 [cit. 2008-02-29], s. 7 – 11. Dostupný z archivu ePayment Systems Observatory z WWW: <<http://www.e-pso.info/>>.
- LANSKOY, Serge. La nature juridique de la monnaie électronique. *Bulletin de la Banque de France*. Octobre 1999, n° 70, s. 45 – 61. Dostupný z WWW: <http://www.banque-france.fr/fr/publications/telechar/bulletin/etud70_1.pdf>.
- LEINONEN, Harry. Developments in retail payment systems. *BIS Papers No 7 Electronic finance: a new perspective and challenges*. November 2001, s. 69 – 79. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bppdf/bispap07g.pdf>>.
- LUCAS DE LEYSSAC, Claude, LACAZE, Xavier. Le paiement en ligne. *La semaine juridique*. Édition générale. 7 mars 2001, n. 10, s. 6.
- MAILLARD, H., VERMEULEN, J. The Single Euro Payments Area: SEPA. *Economic review*. National Bank of Belgium. No II, September 2007, s. 47 – 61. Dostupný z WWW: <http://www.nbb.be/doc/TS/Publications/EconomicReview/2007/ecorevII2007E_H3.pdf>.
- MARGERIT, Véronique. La directive sur les services de paiement. *Bulletin de la Banque de France*. Août 2007, n. 164, s. 67 – 77. Dostupný z WWW: <http://www.banque-france.fr/fr/publications/telechar/bulletin/etu164_4.pdf>.
- MARTIN, D. Analyse juridique du règlement par carte de paiement. *Recueil Dalloz*. 19 février 1987, n°8, Chronique, s. 51 – 54.
- MATHIAS, Garance, MENAIS, Alexandre. Les enjeux de la monnaie électronique. *Droit & Technologies* [online]. Rubrique "Dossiers". 25 juillet 2001 [cit. 2008-02-29], 15 s. Dostupný z WWW: <<http://www.droit-technologie.org/upload/dossier/doc/54-1.pdf>>.
- MILLER, Riel, MICHALSKI, Wolfgang, STEVENS, Barrie. L'Avenir de l'argent. In OCDE. *L'Avenir de l'argent*. Paris : Les éditions de l'OCDE, c2002. 199 s. ISBN 92-64-29672-7. Dostupný z WWW: <<http://caliban.sourceocde.org/vl=2078487/cl=18/nw=1/rpsv/cgi-bin/fulltextew.pl?prpsv=/ij/oecdthemes/99980282/v2002n5/s1/p11.idx>>. S. 11 – 34.
- NIETO, María J. *Reflections on the regulatory approach to e-finance*. *BIS Papers No 7 Electronic finance: a new perspective and challenges*. November 2001, s. 90 – 97. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bppdf/bispap07g.pdf>>.
- PICHLER, Rufus. Finality of Credit Card Payments and Consumer Confidence – Different Approches in the United States and in Europe. *EPSO Newsletter* [online]. February 2001, no. 5 [cit. 2008-02-29], s. 4 – 6. Dostupný z archivu ePayment Systems Observatory z WWW: <<http://www.e-pso.info/>>.
- PONS, Jean-François, D'ETIGNY, Hubert. Les priorité de l'Europe bancaire en 2005. *Banque magazine : la pratique du droit bancaire*. Janvier 2005, n. 665, s. 33 – 36.

- RUIMY, Michel. Is the Future of Money Electronic? *Communications & Strategies*. No. 66, 2nd quarter 2007, s. 79 – 88. Dostupný z WWW: <http://www.idate.org/fic/revue_telech/734/CS66_RUIMY.pdf>.
- SATO, Setsuya, HAWKINS, John. Electronic finance: an overview of the issues. *BIS Papers No 7 Electronic finance: a new perspective and challenges*. November 2001, s. 1 – 12. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bppdf/bispap07g.pdf>>.
- SMEJKAL, Ladislav. Elektronické peníze z pohledu práva. *ITprávo* [online]. 4.12.2001 [cit. 2008-02-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=48818>>.
- SPENCER, Peter. Regulation of the payments market and the prospect for digital money. *BIS Papers No 7 Electronic finance: a new perspective and challenges*. November 2001, s. 69 – 79. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bppdf/bispap07g.pdf>>.
- TETÍKOVÁ, Vendula. *Budoucnost řízení operačního rizika. Bankovníctví* [online]. 22.2.2007 [cit. 2008-02-29]. Dostupný z WWW: <http://bankovnictvi.ihned.cz/2-20492310-900000_d-78>.
- TUMIN, Zachary. Les futures techniques de paiement. In OCDE. *L'Avenir de l'argent*. Paris : Les éditions de l'OCDE, c2002. 199 s. ISBN 92-64-29672-7. Dostupný z WWW: <<http://caliban.sourceocde.org/vl=2078487/cl=18/nw=1/rpsv/cgi-bin/fulltextew.pl?prpsv=/ij/oecdthemes/99980282/v2002n5/s1/p11.idx>>. S. 81 – 96.
- VERBIEST, Thibault, WÉRY, Étienne. Commerce électronique par téléphonie mobile (m-commerce) : un cadre juridique mal défini. *Recueil Dalloz*. 18 novembre 2004, année 180, no. 41/7182, s. 2981 – 2990.
- VERECKEN, Marc. Les directives européennes sur la monnaie électronique. *Cahiers de droit européen*. 2004, année 40, numéros 1-2, s. 225 – 260.
- WÉRY, Étienne. Ce 28 janvier, le virement européen fait son apparition. *Droit & Technologies* [online]. Rubrique "Actualités". 28.1.2008 [cit. 2008-02-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.droit-technologie.org/actuality-1112/ce-28-janvier-le-virement-europeen-fait-son-apparition.html>>.
- WÉRY, Étienne. La directive sur les services de paiement est (enfin) publiée. *Droit & Technologies* [online]. Rubrique "Actualités". 5.12.2007 [cit. 2008-02-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.droit-technologie.org/actuality-1101/la-directive-sur-les-services-de-paiement-est-enfin-publiee.html>>.